

טקס חלוקת השלל

את התופעה של חברי כנסת מנומנמים המצביעים באישון לילה בוועדת הכספים על סעיפי חוק שהונחו בפניהם רק זמן קצר קודם לכן אפשר לכנות בכינויים שונים. מה שבטוח הוא שהכינוי דמוקרטיה אינו אחד מהם. מה שהתרחש השבוע בוועדת הכספים בדיון על חוק מיסוי דירה שלישית אינו חריג קיצוני למה שמתרחש בתהליכי חוק ההסדרים מדי שנה.

ברוכים הבאים לקרקס השנתי המכונה "דיונים על חוק התקציב וחוק ההסדרים". בדיון על מיסוי דירה שלישית, לדוגמה, לא התאפשר לחברי הכנסת לעיין ברצינות בסעיפי החוק, ויו"ר ועדת הכספים, ח"כ משה גפני, החליט להמשיך את הדיון ולאשר את החוק בניגוד לחוות דעתו של היועץ המשפטי של הכנסת שקבע כי ההליך אינו תקין.

חוק ההסדרים נחקק ב־1985 כתקנת חירום והיה אמור להיות חריג וחד־פעמי. אך כנהוג במקומותינו השימוש בו הפך לשגרה. זהו חוק המאפשר לממשלה ולפקידי האוצר לבטל, לשנות ולהשהות חוקים קיימים, וגם להכניס חוקים חדשים בחקיקת בזק ללא שקיפות ודיון דמוקרטי ראוי. היועצת המשפטית לשעבר של הכנסת, נורית אלשטיין, קבעה ש"הממשלה עושה בחוק שימוש מניפולטיבי כמכש ריכוזי, כמעט רודני, שמשתק את עבודת הכנסת". גם שופטי בית המשפט העליון הביעו את מורת רוחם מחוק ההסדרים והטילו ספק בעצם חוקיותו.

מאחר שחוק ההסדרים מוצמד לחוק התקציב, משמעות אי־אישורו על ידי הכנסת היא הפלת הממשלה. חברי הכנסת מהקואליציה מודעים היטב לכך שהצבעה נגד החוק יכולה להוביל אותם אל מחוץ לכותלי הכנסת. כך יוצא שדיוני התקציב דומים יותר לטקס שנתי קבוע של מאבקי חלוקת שלל בין מפלגות הקואליציה מאשר לדיון פרלמנטרי דמוקרטי ורציונלי על סדר העדיפויות החברתי והכלכלי של ישראל.

עניין חלוקת השלל בא לביטוי גם בהחלטת הממשלה השבוע לקצץ 1.2 מיליארד שקל בשנה מבסיס התקציב של משרדי הממשלה. אלה כללו, בין השאר, קיצוץ בתקציבי השירותים החברתיים – השיכון, הרווחה, הבריאות והחינוך. לעומת זאת, סכום שגובהו כרבע מהסכום שקוצץ יועבר כתוספות לחינוך ממלכתי־דתי והחרדי. עוד לפני תוספות אלה, תלמיד תיכון ממלכתי־דתי מקבל תקציב הגבוה ב־16% מזה שמקבל תלמיד בתיכון ממלכתי רגיל וב־36% יותר מהסכום המוקצה לתלמיד בתיכון ערבי.

כאן צריך להזכיר שהחודש התפרסמו תוצאות שני מדינות בינלאומיים – טימס ופיז"ה – שהצביעו על כך שפערי ההישגים בין התלמידים החזקים לחלשים בישראל הם הגבוהים ביותר במדינות ה־OECD. כן פורסם דוח העוני שהצביע על כך שישראל ממשיכה להוביל בראש סולם העוני, והאי־שוויון בקרב חברות ה־OECD. חודש מצוין עבור הממשלה להחליט שזו הזדמנות טובה לקצץ בשירותי הרווחה ולהזרים כספים לחטיבה להתיישבות, הדואגת בעיקר לקהל בוחרי "הבית היהודי".

אין שום הצדקה עניינית להחלטת הממשלה על הקיצוץ השבוע – החלטה שמתעללת בעיקר במשפחות מהמעמד הבינוני והנמוך. באמצעות כספי הגבייה העודפים שגבתה המדינה השנה, שסכומם יגיע לכ־6 מיליארד שקלים, יכלו ראש הממשלה ושר האוצר לממן גם את כספי השוחד שהם מחלקים לשותפיהם הקואליציוניים וגם את הרחבת השירותים החברתיים ורשת הביטחון הסוציאלי.

הממשלה יכולה הייתה לצמצם את ממדי אי־השוויון והעוני ולקדם תקציב שיגדיל את הצמיחה הכלכלית ויחד תור לצדק חברתי, אולם החלטה כזו הייתה מחייבת סטייה מהאידיאולוגיה הכלכלית והחברתית של הפעלת מדיניות צנע שבאה לידי ביטוי בקיצוץ של 150 מיליארד שקלים בהוצאות הממשלה בעשור האחרון. למרבה הצער, במציאות הפוליטית הנוכחית – כפי שהיא משתקפת בדיוני התקציב בימים אלה – הסיכוי לשינוי המדיניות אינו קיים. בינתיים, נמתין לרוח העוני הבא. ■